

להיות עם בטוח בארצנו

מאת האלוף (מיל") גרשון הכהן

מבט מבס"א מס' 1,121, 25 במרץ 2019

תקציר: מדינת ישראל נמצאת בצומת הרה גורל. השיקולים שיובילו את הנהגתה יהיו מורכבים מעצם האתגר להגנה פיזית על חיי אזרחיה. אך בחיי אדם ואומה קיימים ממדים נוספים, ובהם תשוקות לאומיות, היסטוריות ודתיות, ושיקול הדעת הפרגמטי חייב לכלול גם אותם במשוואת השיקולים הכוללת.

בהעמדת שלושה רמטכ"לים בהנהגת מפלגת כחול לבן מהדהד המסר כי הביטחון הפך למטרת-על בסדר היום הישראלי. עיון במצע המפלגה מלמד כי זהו אכן סדר העדיפויות שעמו פונה הנהגת המפלגה אל הבוחר: הפרק המדיני-ביטחוני פותח בראש תוכן העניינים. המצע נפתח במילים "הנכונות": "ישראל היא הבית הלאומי של העם היהודי" אולם משמעות מילים אלה מתגלה בהמשך בעיקר כסיסמה. משפט זה מסתכם בהעמדת המצע על ארבעה יסודות מרכזיים: "ביטחון, ממלכתיות, כלכלה וחברה". לו העניקו למושג ממלכתיות את התוכן העמוק והמורכב שנתן לו דוד בן-גוריון בהגותו, היו מזהים, אולי, כי הוא טעון בהכרח במשמעות המובילה. הרי ביטחון קיומי יכול יהודי לבקש גם בברוקלין. אולם התוכן שניתן במצע כחול לבן למושג "ממלכתיות" נותר טכני, בתמיכת רצף קלישאות.

מאז בן-גוריון לא היה לעם ישראל מנהיג שדאג להזכיר כי ליהודים בארץ ישראל יש מטרה נשגבה מעבר למקלט בטוח. בעשור הראשון למדינה הוא חזר והדגיש: "הביטחון הוא רק תנאי לקיומנו ולעצמאותנו. למדינת ישראל ייעוד מיוחד. כל מדינה חייבת לדאוג לשלומם, לרווחתם ולהתקדמותם של תושביה. מדינתנו מצווה גם על כך, אבל אין זה העיקר. מגמתה העליונה של מדינת ישראל היא גאולת ישראל קיבוץ גלויות".

ברמה הלאומית, המעשה הביטחוני נתון בזיקות גומלין שאינן ניתנות להתרה בין ממדיו הרוחניים של הקיום הלאומי לבין ממדיו הפיזיים. אלא שבכל הקשור לדיון הביטחוני-מדיני המכוון זה שנים את דרכה של מדינת ישראל הוא צומצם למיקוד יתר בסוגיה הביטחונית. ברוח מגמה זו, אמר הגנרל ג'ון אלן על תוכניתו לסידורי ביטחון בנסיגה ישראלית מיהודה ושומרון: "תמיד האמנו שהתקדמות שהשגנו בשיח הביטחוני, מצדיקה את המשך המשא ומתן על שאר נושאי הליבה. הביטחון לא היווה מכשול להתקדמות בשיחות השלום".

עבאס זאכי, מראשי פת"ח, היטיב לזהות את האיום הטמון למדינת ישראל אם תצטמצם בקיומה רק לשיקולי הביטחון. מכאן הוא הסביר את תמיכתו-לכאורה במגמת שתי המדינות באומרו: "אם ניקח מהיהודים את חברון וירושלים, משם הם שואבים השראה לקיומם, מה יישאר להם? מה הזיקה שלהם ליפו ולחיפה? כך הם יקרוסו מעצמם". מתוקף הכרת הייחוד הרוחני של קיום עם ישראל בארצו, בשעותיה הקשות של מלחמת

העצמאות, קבע בן-גוריון את המאבק על ירושלים כמאמץ עיקרי: "אם יש לארץ נשמה הרי ירושלים נשמתה של ארץ ישראל, והמערכה על ירושלים היא מכרעת ולא מבחינה צבאית בלבד... השבועה ההיא על נהרות בבל (אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני) מחייבת היום כבימים ההם, אחרת לא נהיה ראויים לשם עם ישראל".

מדינת ישראל נמצאת בצומת הרה גורל. השיקולים שיובילו את הנהגתה יהיו מורכבים מעצם האתגר להגנה פיזית על חיי אזרחיה. אך בחיי אדם ואומה קיימים ממדים נוספים, ובהם תשוקות לאומיות, היסטוריות ודתיות, ושיקול הדעת הפרגמטי חייב לכלול גם אותם במשוואת השיקולים הכוללת.

למדינת ישראל ולמפעל הציוני הנאבקים יותר ממאה שנים על עצם היכולת להתקיים, חייב להיות סיפור יהודי-ישראלי ייחודי ועדכני שמעניק משמעות למצוקת הקיום מתוך מאבק מתמיד, דווקא כאן בארץ חמדת אבות. בהתכנסות למרכז המפה הפוליטית, על פי מצע כחול לבן, הסיפור הזה הולך לאיבוד. אם מצע בחירות אינו נוגע בחזון העל לקיומנו הלאומי, אולי מוטב בלעדיו, בציפייה ובדרישה להנהגה שמצפן גאולת ישראל יהיה נר לרגליה.

גרסה מוקדמת של מאמר זה התפרסמה ב ישראל היום ב-15.3.2019.

**אלוף (מיל") גרשון הכהן הוא עמית מחקר בכיר במרכז בגין-סאדאת למחקרים אסטרטגיים. שירת בצה"ל במשך ארבעים ושתיים שנים. פיקד על חיילים בקרבות מול מצרים וסוריה. לשעבר מפקד גיס ומפקד המכללות הצבאיות.*